

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

**AGRI-
MAP**

LAMPANG

จังหวัดลำปาง

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมความสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้านที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดลำปาง
<http://www.ddd.go.th/Agri-Map/Data/N/lpg.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “ลำปาง”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	4
2.1 ข้าว	5
2.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	10
2.3 มันสำปะหลัง	14
2.4 ยางพารา	18
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	22
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	24
เอกสารอ้างอิง	29
ภาคผนวก	31

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดลำปาง	3
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดลำปาง	4
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดลำปาง	6
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	9
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รายอำเภอ จังหวัดลำปาง	11
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	13
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลัง รายอำเภอ จังหวัดลำปาง	15
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง	17
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารา รายอำเภอ จังหวัดลำปาง	19
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	21
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดลำปาง	32
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดลำปางจำแนกรายตามอำเภอ ตำบล	40
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดลำปาง	42
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	44
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดลำปาง	46
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดลำปาง	47
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดลำปาง	48

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเชียงใหม่	35
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำอธิบายชุดดินหางดง	36
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำอธิบายชุดดินแม่สาย	37
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำอธิบายชุดดินแม่ริม	38
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำอธิบายชุดดินสันป่าตอง	39
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดลำปาง	49
ภาพที่ 7	พื้นที่เพาะปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง	50
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดลำปาง	51
ภาพที่ 9	พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง	52
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดลำปาง	53
ภาพที่ 11	พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง	54
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดลำปาง	55
ภาพที่ 13	พื้นที่เพาะปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง	56

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ 12,533.961 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,833,726 ไร่ ตั้งอยู่จังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 13 อำเภอ 100 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีจำนวนประชากร 728,964 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อ จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อ จังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อ จังหวัดลำพูน

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดลำปาง โดยทั่วไปเป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็นแอ่งแผ่นดินที่ยาวและกว้างที่สุดในภาคเหนือ คล้ายกันกะทะ เรียกว่า “อ่างลำปาง” ภูเขาสูงทอดตัวยาวตามแนวทิศเหนือไปทางทิศใต้ของจังหวัด ลักษณะภูมิประเทศแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

- 1) **ภูเขาสูง** เป็นป่าค่อนข้างทึบ อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้ค่า บริเวณตอนบนของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองปาน แจ้ห่ม วังเหนือ และงาว
- 2) **ที่ราบและที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำวัง** ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด บริเวณตอนกลางของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอห้างฉัตร เมืองลำปาง เกาะคา แม่ทะ และสบปราบ
- 3) **เนินเขาและที่ค่อนข้างราบ** เป็นป่าไม้รัง บางส่วนเป็นทุ่งหญ้า บริเวณตอนใต้ของจังหวัด ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเถิน แม่พริก บางส่วนของอำเภอเสริมงาม และแม่ทะ

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดลำปาง มีอากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี ฤดูร้อนอากาศร้อนจัด และหนาวจัดในฤดูหนาว อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.7 องศาเซลเซียส มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคมจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าว ช่วงที่มีอากาศร้อนที่สุด คือ เดือนเมษายน ฤดูฝน เริ่มกลางเดือนพฤษภาคม ฤดูหนาว เริ่มเดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวเย็น อากาศหนาวจัดในช่วงเดือนมกราคม อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 21.0 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดลำปาง แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และวัตถุต้นกำเนิดดิน ได้ดังนี้

- 1) **ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain)** ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม ได้แก่ สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ ดินลึก เนื้อดินร่วนหยาบ สีน้ำตาลและน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี อาทิ ชุดดินเชียงใหม่ (Cm)

2) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินอาจเป็นดินเหนียวละเอียด ดินทรายแป้งละเอียดหรือดินร่วนหยาบ สีเทา น้ำตาลปนเทา และน้ำตาล มีจุดประสีต่าง ๆ การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว เช่น ชุดดินหางคง (Hd) และชุดดินแม่สาย (Ms) เป็นต้น

(2) ตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (Middle and High terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินตื้นถึงชั้นกรวดลูกรังถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียดหรือดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล เหลือง น้ำตาลปนแดง ไปจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดินแมร์ริม (Mr) และชุดดินสันป่าตอง (Sp) เป็นต้น

(3) เนินตะกอนน้ำพารูปพัด (Alluvial fan) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนละเอียดถึงดินทรายแป้งละเอียด สีน้ำตาล เหลืองจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดินกำแพงเพชร (Kp) และชุดดินห้างฉัตร (Hc) เป็นต้น

(4) ลานตะพักปูนมาร์ล (Marl terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินตื้นถึงชั้นปูนมาร์ล เนื้อดินเป็นดินเหนียวถึงดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาลเข้มและดำ การระบายน้ำดี อาทิ ชุดดินตาคลี (Tk)

3) ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) ภูเขา (Mountain) มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของโลกในระยะทางใกล้ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหินปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า แบ่งตามลักษณะและชนิดของหินดังนี้

(1) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อหยาบหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นหินทรายและหินควอร์ตไซต์ ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดง จนถึงแดง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินท่ายาง (Ty) และชุดดินลาดหญ้า (Ly) เป็นต้น

(2) พัฒนาจากกลุ่มหินตะกอนหรือหินแปรเนื้อละเอียดหรือหินในกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นหินดินดานและหินฟิลไลต์ ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกปานกลาง เนื้อดินเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง และน้ำตาลปนเหลือง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน เช่น ชุดดินวังสะพุง (Ws) และชุดดินลี (Li) เป็นต้น

(3) พัฒนาจากหินปูน ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้น เนื้อดินเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีแดง น้ำตาล และน้ำตาลปนแดง การระบายน้ำดี พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน อาทิ ชุดดินหินซ้อน (Hs)

(4) พัฒนาจากหินอัคนีชนิดหินแกรนิต ดินตื้นถึงชั้นเศษหินหรือหินพื้นถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบถึงดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล สีน้ำตาลปนแดง ถึงสีแดง การระบายน้ำดี เช่น ชุดดินบ้านไร่ (Bar) และชุดดินทับเสลา (Tas) เป็นต้น

(5) พัฒนาจากหินบะซอลต์หรือแอนดีไซต์ ดินตื้นถึงชั้นเศษหิน เนื้อดินเป็นดินเหนียวปนชื้นส่วนหยาบมาก สีดำและน้ำตาลเข้ม การระบายน้ำดี อาทิ ชุดดินสบปราบ (So)

4) **พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน** เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ส่วนใหญ่เป็นภูเขา เทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ทรัพยากรดินมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดลำปาง จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดลำปาง

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	313,663	4.03
พื้นที่เกษตรกรรม	1,783,321	22.74
นาข้าว	613,964	7.84
พืชไร่	633,418	8.08
ไม้ยืนต้น	384,693	4.91
ไม้ผล	100,205	1.26
พืชสวน	2,847	0.04
ไร่มวนเวียน	38,909	0.49
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	7,220	0.09
พืชน้ำ	14	-
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	1,129	0.02
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	922	0.01
พื้นที่ป่าไม้	5,474,802	69.88
พื้นที่แหล่งน้ำ	110,140	1.40
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	151,800	1.95
รวมทั้งหมด	7,833,726	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2564

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดลำปางมีเนื้อที่ชลประทาน 190,443 ไร่ (ร้อยละ 2.43 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 10 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 30 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 400.036 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทานมีความสำคัญในการพิจารณาเพิ่มศักยภาพการผลิตที่เหมาะสม (ตารางผนวกที่ 2 - 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่จังหวัดลำปางมีเนื้อที่ 150,654 ไร่ (ร้อยละ 5.35 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอแม่ทะ อำเภอเถิน และอำเภอวังเหนือ ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดลำปางมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในปี 2563 จำนวน 91,554 ราย รวมพื้นที่ 597,657 ไร่ และกิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลังโรงงาน ลำไย ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดลำปาง พื้นที่ 280.37 ไร่ เกษตรกร 50 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 16 ชนิด สมุนไพรที่มีการปลูกมาก ได้แก่ ดีปลี ไพล และมะแขว่น ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดลำปางมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญจำนวน 48 แห่ง และที่ตั้งโรงงานทางการเกษตร 100 แห่ง โดยมีที่ตั้งสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด 32 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดิน ได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสม เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดลำปาง มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดลำปาง

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าว	570,820	32.01
2. ข้าวโพด	137,521	7.72
3. มันสำปะหลัง	48,625	2.73
4. ยางพารา	30,731	1.72

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดลำปางลำดับที่1 ส่วนใหญ่เกษตรกรจะเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนที่เหลือส่วนน้อยจึงจะจำหน่าย จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 174,652 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.26 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 66,138 ไร่ อำเภอเกาะคา 27,768 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 16,138 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 295,335 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.96 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภองาว 39,098 ไร่ อำเภอวังเหนือ 38,644 ไร่ และอำเภอเมืองลำปาง 33,255 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 184,590 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.73 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอเถิน 34,823 ไร่ อำเภอเมืองลำปาง 30,957 ไร่ และอำเภอห้างฉัตร 23,648 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,460,869 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 96,989 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 55.53 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 41,115 ไร่ อำเภอเกาะคา 21,480 ไร่ และอำเภอแจ้ห่ม 9,093 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 166,667 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 56.43 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายอยู่ในอำเภอวังเหนือ 26,309 ไร่ อำเภองาว 24,983 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 23,742 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 184,580 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.34 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายอยู่ในอำเภอเถิน 34,823 ไร่ อำเภอเมืองลำปาง 30,957 ไร่ และอำเภอห้างฉัตร 23,648 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 122,584 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดลำปางมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 206,331 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง 45,232 ไร่ อำเภอเถิน 19,316 ไร่ อำเภองาว 16,246 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 15,837 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 77,663 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.47 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองลำปาง 25,023 ไร่ อำเภอแม่ทะ 7,649 ไร่ และอำเภอแม่เมาะ 7,094 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 128,668 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 43.57 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองลำปาง 20,209 ไร่ อำเภองาว 14,115 ไร่ และอำเภอวังเหนือ 12,335 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดลำปาง

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
เกาะคา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	27,768 (100.00%)	26,332 (100.00%)	9,439 (100.00%)	109,768 (100.00%)	173,307 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	21,480 (77.36%)	17,154 (65.15%)	9,439 (100.00%)	7,516 (6.85%)	55,589 (32.08%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	6,288 (22.64%)	9,178 (34.85%)	-	-	15,466 (8.92%)
งาว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,131 (100.00%)	39,098 (100.00%)	13,058 (100.00%)	49,228 (100.00%)	103,515 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	24,983 (63.90%)	13,058 (100.00%)	3,255 (6.61%)	41,296 (39.89%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	2,131 (100.00%)	14,115 (36.10%)	-	-	16,246 (15.69%)
แจ้ห่ม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,336 (100.00%)	20,733 (100.00%)	6,007 (100.00%)	71,325 (100.00%)	111,401 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	9,093 (68.18%)	10,131 (48.86%)	6,007 (100.00%)	2,475 (3.47%)	27,706 (24.87%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	4,243 (31.82%)	10,602 (51.14%)	-	-	14,845 (13.33%)
เถิน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	14,141 (100.00%)	12,562 (100.00%)	34,823 (100.00%)	187,544 (100.00%)	249,070 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	7,387 (52.24%)	-	34,823 (100.00%)	16,501 (8.80%)	58,711 (23.57%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	6,754 (47.76%)	12,562 (100.00%)	-	-	19,316 (7.76%)
เมืองปาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,389 (100.00%)	14,668 (100.00%)	9,985 (100.00%)	54,571 (100.00%)	81,613 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	12,154 (82.86%)	9,985 (100.00%)	2,915 (5.34%)	25,054 (30.70%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	2,389 (100.00%)	2,514 (17.14%)	-	-	4,903 (6.01%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
เมืองลำปาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	66,138 (100.00%)	33,255 (100.00%)	30,957 (100.00%)	274,656 (100.00%)	405,006 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	41,115 (62.17%)	13,046 (39.23%)	30,957 (100.00%)	16,600 (6.04%)	101,718 (25.12%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	25,023 (37.83%)	20,209 (60.77%)	-	-	45,232 (11.17%)
แม่ทะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	16,138 (100.00%)	31,930 (100.00%)	17,256 (100.00%)	163,911 (100.00%)	229,235 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	8,489 (52.60%)	23,742 (74.36%)	17,255 (99.99%)	17,820 (10.87%)	67,306 (80.70%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	7,649 (47.40%)	8,188 (25.64%)	-	-	15,837 (6.91%)
แม่พริก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,077 (100.00%)	6,167 (100.00%)	20,494 (100.00%)	82,269 (100.00%)	114,007 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	472 (9.30%)	-	20,494 (100.00%)	2,453 (2.98%)	23,419 (20.54%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	4,605 (90.70%)	6,167 (100.00%)	-	-	10,772 (9.45%)
แม่เมาะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,094 (100.00%)	8,930 (100.00%)	1,298 (100.00%)	123,121 (100.00%)	140,443 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	6,179 (69.19%)	1,298 (100.00%)	6,348 (5.16%)	13,825 (9.84%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	7,094 (100.00%)	2,751 (30.81%)	-	-	9,845 (7.01%)
วังเหนือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,566 (100.00%)	38,644 (100.00%)	6,344 (100.00%)	88,281 (100.00%)	134,835 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	26,309 (68.08%)	6,344 (100.00%)	1,851 (2.10%)	34,504 (25.59%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	1,566 (100.00%)	12,335 (31.92%)	-	-	13,901 (10.31%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
สบปราบ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,553 (100.00%)	16,153 (100.00%)	3,417 (100.00%)	113,072 (100.00%)	137,195 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	484 (10.63%)	7,490 (46.37%)	3,417 (100.00%)	33,342 (29.49%)	44,733 (32.61%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	4,069 (89.37%)	8,663 (53.63%)	-	-	12,732 (9.28%)
เสริมงาม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,409 (100.00%)	20,599 (100.00%)	7,864 (100.00%)	75,678 (100.00%)	112,550 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3,515 (41.80%)	11,104 (53.91%)	7,855 (99.89%)	10,949 (14.47%)	33,423 (29.70%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	4,894 (17.74%)	9,495 (28.85%)	-	-	14,389 (15.00%)
ห้างฉัตร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	81,717 (100.00%)	30,148 (100.00%)	37,099 (100.00%)	262,358 (100.00%)	411,322 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	65,249 (79.85%)	15,813 (52.45%)	24,825 (66.92%)	13,096 (4.99%)	118,983 (28.93%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	16,468 (20.15%)	14,335 (47.55%)	-	-	30,803 (7.49%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	174,652 (100.00%)	295,335 (100.00%)	184,590 (100.00%)	1,460,869 (100.00%)	2,115,446 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	96,989 (55.53%)	166,667 (56.43%)	184,580 (99.99%)	122,584 (8.39%)	570,820 (26.98%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	77,663 (44.47%)	128,668 (43.57%)	-	-	206,331 (9.75%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่จะปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวได้ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (N) 12,874 ไร่ แต่เนื่องจาก

นโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ไร่)		
	S3	N	รวม
เกาะคา	-	732	732
งาว	-	2,673	2,673
แจ้ห่ม	-	1,201	1,201
เถิน	-	259	259
เมืองปาน	-	359	359
เมืองลำปาง	-	1,486	1,486
แม่ทะ	-	1,352	1,352
แม่พริก	-	643	643
แม่เมะ	-	1,332	1,332
วังเหนือ	-	2,281	2,281
สบปราบ	-	89	89
เสริมงาม	-	295	295
ห้างฉัตร	-	171	171
รวม	-	12,874	12,874

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา และอำเภอแจ้ห่ม

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอวังเหนือ อำเภองาว และอำเภอแม่ทะ

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พืชเศรษฐกิจหลักของลำปางในลำดับที่ 2 มีการเพาะปลูกกระจายไปทุกอำเภอในจังหวัดลำปาง จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 87 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.004 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน อยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 87 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 546,346 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.76 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 139,404 ไร่ อำเภอห้างฉัตร 69,086 ไร่ และอำเภอเถิน 58,771 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 815,824 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.95 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 134,895 ไร่ อำเภอเถิน 117,071 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 98,632 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 679,773 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.99 ของพื้นที่ศักยภาพสูง อยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 20 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 29,842 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.46 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอวังเหนือ 5,976 ไร่ อำเภอเมืองลำปาง 5,472 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 4,469 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 76,975 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.44 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายอยู่ในอำเภอแม่ทะ 19,065 ไร่ อำเภอวังเหนือ 15,454 ไร่ และอำเภอเมืองลำปาง 8,789 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 30,687 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดลำปางมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 516,571 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง 133,999 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอห้างฉัตร 68,097 ไร่ อำเภอเถิน 57,792 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 44,608 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 67 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 77.01 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบในอำเภอเมืองลำปาง 67 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 516,504 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 94.54 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเมืองลำปาง 133,932 ไร่ อำเภอห้างฉัตร 68,097 ไร่ และอำเภอเถิน 57,792 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รายอำเภอ จังหวัดลำปาง

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
เมืองลำปาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	87 (100.00%)	139,404 (100.00%)	134,895 (100.00%)	127,562 (100.00%)	401,948 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	20 (22.99%)	5,472 (3.93%)	8,789 (6.52%)	2,840 (2.23%)	17,121 (4.26%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	67 (77.01%)	133,932 (96.07%)	-	-	133,999 (33.34%)
แม่ทะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	- (100.00%)	49,077 (100.00%)	98,632 (100.00%)	75,101 (100.00%)	222,810 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	- (9.11%)	4,469 (9.11%)	19,065 (19.33%)	4,543 (6.05%)	28,077 (12.06%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	- (90.89%)	44,608 (90.89%)	-	-	44,608 (20.02%)
แม่พริก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	- (100.00%)	44,559 (100.00%)	37,691 (100.00%)	28,707 (100.00%)	110,957 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	- (3.79%)	1,689 (3.79%)	734 (1.95%)	669 (2.33%)	3,092 (2.79%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	- (96.21%)	42,870 (96.21%)	-	-	42,870 (38.64%)
แม่เมาะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	- (100.00%)	14,324 (100.00%)	54,346 (100.00%)	31,487 (100.00%)	100,157 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	- (11.25%)	1,612 (11.25%)	3,916 (7.21%)	2,526 (8.02%)	8,054 (8.04%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	- (88.75%)	12,712 (88.75%)	-	-	12,712 (12.69%)
วังเหนือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	- (100.00%)	32,797 (100.00%)	41,854 (100.00%)	59,849 (100.00%)	134,500 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	- (18.22%)	5,976 (18.22%)	15,454 (36.92%)	8,389 (14.02%)	29,819 (22.17%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	- (81.78%)	26,821 (81.78%)	-	-	26,821 (19.94%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
สบปราบ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	6,439	90,750	34,180	131,369
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	10	2,098	90	2,198
			(0.16%)	(2.31%)	(0.26%)	(1.67%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	6,429	-	-	6,429
			(99.84%)			(4.89%)
เสริมงาม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	13,590	57,874	40,916	112,380
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	75	4,177	1,457	5,709
			(0.55%)	(7.22%)	(3.56%)	(5.08%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	13,515	-	-	13,515
			(99.45%)			(12.03%)
ห้างฉัตร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	69,086	18,960	35,108	123,154
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	989	687	188	1,864
			(1.43%)	(3.62%)	(0.54%)	(1.51%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	68,097	-	-	68,097
			(98.57%)			(55.29%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	87	546,346	815,824	679,773	2,042,030
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	20	29,842	76,975	30,687	137,524
	(22.99%)	(5.46%)	(9.44%)	(4.51%)	(6.73%)	
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	67	516,504	-	-	516,571
		(77.01%)	(94.54%)			(25.30%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 157,387 ไร่ (ดังตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
เกาะคา	9,469	5	9,474
งาว	13,098	1,606	14,704
แจ้ห่ม	6,025	211	6,236
เถิน	15,597	584	16,181
เมืองปาน	10,017	171	10,188
เมืองลำปาง	31,055	1,485	32,540
แม่ทะ	17,311	292	17,603
แม่พริก	7,560	59	7,619
แม่เมะ	1,302	2,157	3,459
วังเหนือ	6,363	862	7,225
สบปราบ	52	-	52
เสริมงาม	7,731	605	8,336
ห้างฉัตร	23,724	46	23,770
รวม	149,303	8,084	157,387

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด อยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง

พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง อำเภอห้างฉัตร และอำเภอเถิน

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อพร้อมด้วย

2.3 มັນสำปะหลัง

มັນสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญจังหวัดลำปางลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมັນสำปะหลัง

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 31,596 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.5 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในเมืองลำปาง 20,589 ไร่ อำเภอกะคา 5,335 ไร่ และอำเภอแจ้ห่ม 2,840 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 514,735 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.33 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 118,902 ไร่ อำเภอห้างฉัตร 69,086 ไร่ และอำเภอเถิน 58,741 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 815,824 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 39.95 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 134,895 ไร่ อำเภอเถิน 117,071 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 98,632 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 821,403 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมັນสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 4 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ศักยภาพสูง อยู่ในอำเภอวังเหนือ 4 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 13,711 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.66 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 5,976 ไร่ อำเภอแม่พริก 3,547 ไร่ และอำเภอห้างฉัตร 1,863 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 34,803 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.24 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 10,169 ไร่ อำเภอกะคา 6,060 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 3,172 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 104 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมັນสำปะหลังแต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมັນสำปะหลัง และพื้นที่ปลูกมັນสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดลำปางมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 532,616 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง 135,298 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอห้างฉัตร 67,223 ไร่ อำเภอเถิน 57,658 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 47,605 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 31,592 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.99 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองลำปาง 20,589 ไร่ อำเภอกะคา 5,335 ไร่ และอำเภอวังเหนือ 2,069 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 501,024 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.34 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากใน อำเภอเมืองลำปาง 114,709 ไร่ อำเภอห้างฉัตร 67,223 ไร่ และอำเภอเถิน 57,628 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดลำปาง

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
เมืองลำปาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	20,589 (100.00%)	118,902 (100.00%)	137,084 (100.00%)	128,483 (100.00%)	405,058 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,193 (3.53%)	10,169 (7.42%)	1 (0.01%)	14,363 (3.55%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	20,589 (100.00%)	114,709 (96.47%)	-	-	135,298 (33.40%)
แม่ทะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	729 (100.00%)	48,287 (100.00%)	98,940 (100.00%)	81,279 (100.00%)	229,235 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,411 (2.92%)	3,172 (3.21%)	7 (0.01%)	4,590 (2.00%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	729 (100.00%)	46,876 (97.08 %)	-	-	47,605 (20.77%)
แม่พริก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	44,558 (100.00%)	38,153 (100.00%)	31,348 (100.00%)	114,059 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	3,547 (7.96%)	2,920 (7.65%)	3 (0.01%)	6,470 (5.67%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	41,011 (92.04%)	-	-	41,011 (35.96%)
แม่เมาะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	14,324 (100.00%)	54,597 (100.00%)	71,523 (100.00%)	140,444 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	132 (0.92%)	1,223 (2.24%)	-	1,355 (0.96%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	14,192 (99.08%)	-	-	14,192 (10.11%)
วังเหนือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,073 (100.00%)	30,724 (100.00%)	42,177 (100.00%)	59,862 (100.00%)	134,836 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4 (0.19%)	377 (1.23%)	1,137 (2.70%)	2 (0.01%)	1,520 (1.13%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	2,069 (99.81%)	30,347 (98.77%)	-	-	32,416 (24.04%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
สบปราบ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	6,399	91,074	39,739	137,212
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	138	2,818	29	2,985
			(2.16%)	(3.09%)	(0.07%)	(2.18%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	6,261	-	-	6,261
			(97.84%)			(4.56%)
เสริมงาม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	13,591	58,031	40,930	112,552
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	96	1,403	3	1,502
			(0.71%)	(2.42%)	(0.01%)	(1.33%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	13,495	-	-	13,495
			(99.29%)			(11.99%)
ห้างฉัตร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	69,086	19,300	34,883	123,269
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,863	1,560	-	3,423
			(2.70%)	(8.08%)		(2.78%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	67,223	-	-	67,223
			(97.30%)			(54.53%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	31,596	514,735	821,403	747,856	2,115,590
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4	13,711	34,803	104	48,622
		(0.01%)	(2.66%)	(4.24%)	(0.01%)	(2.30%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	31,592	501,024	-	-	532,616
		(99.99%)	(97.34%)			(25.18%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 157,387 ไร่ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
เกาะคา	9,469	5	9,474
งาว	13,098	1,606	14,704
แจ้ห่ม	6,025	211	6,236
เถิน	15,596	586	16,182
เมืองปาน	10,017	171	10,187
เมืองลำปาง	31,055	1,485	32,540
แม่ทะ	17,311	292	17,603
แม่พริก	7,560	59	7,619
แม่เมาะ	1,302	2,157	3,459
วังเหนือ	6,363	862	7,225
สบปราบ	52	-	52
เสริมงาม	7,731	606	8,337
ห้างฉัตร	23,724	46	23,769
รวม	149,302	8,085	157,387

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัด อยู่ในอำเภอวังเหนือ

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกมันสำปะหลัง เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น กระจายอยู่ใน อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่พริก และอำเภอห้างฉัตร

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกมันสำปะหลัง มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.4 ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่ของจังหวัดลำปางลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 109,212 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.16 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 60,097 ไร่ อำเภอเกาะคา 19,763 ไร่ และอำเภอห้างฉัตร 10,056 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 24,569 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.16 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอห้างฉัตร 6,825 ไร่ อำเภอเกาะคา 4,947 ไร่ และอำเภอวังเหนือ 4,764 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 1,357,228 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 64.15 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 234,359 ไร่ อำเภอลำปาง 174,439 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 162,216 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 624,567 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 339 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.31 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 282 ไร่ อำเภอแม่ทะ 31 ไร่ และอำเภอแจ้ห่ม 13 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,679 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.83 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 596 ไร่ อำเภอวังเหนือ 222 ไร่ และอำเภอแม่ทะ 213 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 28,627 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.11 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายตัวมากอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง 6,528 ไร่ อำเภอลำปาง 4,545 ไร่ และอำเภอวังเหนือ 3,387 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 127 ไร่

3) พื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกยางพารา แต่ยังไม่ใช้พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา และพื้นที่ปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดลำปางมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 131,763 ไร่ กระจายอยู่อำเภอต่าง ๆ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง 62,789 ไร่ อำเภอเกาะคา 24,592 ไร่ อำเภอห้างฉัตร 16,669 ไร่ และอำเภอลำปาง 8,169 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 108,873 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.69 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองลำปาง 59,815 ไร่ อำเภอเกาะคา 19,753 ไร่ และอำเภอห้างฉัตร 10,053 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 22,890 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 93.17 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอห้างฉัตร 6,616 ไร่ อำเภอเกาะคา 4,839 ไร่ และอำเภอวังเหนือ 4,542 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดลำปาง

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
เมืองลำปาง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	60,097 (100.00%)	3,570 (100.00%)	234,359 (100.00%)	107,017 (100.00%)	405,043 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	282 (0.47%)	596 (16.69%)	6,528 (2.79%)	39 (0.04%)	7,445 (1.84%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	59,815 (99.53%)	2,974 (83.31%)	-	-	62,789 (15.50%)
แม่ทะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,091 (100.00%)	213 (100.00%)	162,216 (100.00%)	60,716 (100.00%)	229,236 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	31 (0.51%)	213 (100.00%)	1,827 (1.13%)	1 (0.00%)	2,072 (0.90%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	6,060 (99.49%)	-	-	-	6,060 (2.64%)
แม่พริก	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	83,075 (100.00%)	30,984 (100.00%)	114,059 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	252 (0.30%)	-	252 (0.22%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
แม่เมาะ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	8 (100.00%)	80,744 (100.00%)	59,692 (100.00%)	140,444 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	8 (100.00%)	388 (0.48%)	1 (0.00%)	397 (0.28%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
วังเหนือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	4,764 (100.00%)	87,309 (100.00%)	42,763 (100.00%)	134,836 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	222 (4.66%)	3,387 (3.88%)	43 (0.10%)	3,652 (2.71%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	30,347 (93.34%)	-	-	32,416 (3.37%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
สบปราบ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	7	103,089	34,116	137,212
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	7	73	-	80
			(100.00%)	(0.07%)		(0.06%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
เสริมงาม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,672	23	78,333	32,524	112,552
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	23	496	-	519
			(100.00%)	(0.63%)		(0.46%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	1,672	-	-	-	1,672
		(100.00%)				(1.49%)
ห้างฉัตร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	10,056	6,825	74,090	32,299	123,270
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3	209	3,041	-	3,253
		(0.03%)	(3.06%)	(4.10%)		(2.64%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	10,053	6,616	-	-	16,669
		(99.97%)	(96.94%)			(13.52%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	109,212	24,569	1,357,228	624,567	2,115,576
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	339	1,679	28,587	127	30,732
		(0.31%)	(6.83%)	(2.11%)	(0.02%)	(1.45%)
	พื้นที่ศักยภาพคงเหลือ	108,873	22,890	-	-	131,763
		(99.69%)	(93.17%)			(6.23%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 46,715 ไร่ แต่เนื่องจากยุทธศาสตร์ยางพาราระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2679) กำหนดที่จะลดพื้นที่ปลูกยางพารา ประมาณ 18.4 ล้านไร่ ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ดังตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว (ไร่)		
	S3	N	รวม
เกาะคา	7,860	1	7,860
งาว	-	-	-
แจ้ห่ม	2,657	-	2,657
เถิน	6,086	-	6,086
เมืองปาน	-	-	-
เมืองลำปาง	18,093	550	18,643
แม่ทะ	2,859	-	2,859
แม่พริก	-	-	-
แม่เมาะ	-	-	-
วังเหนือ	1,131	186	1,317
สบปราบ	-	-	-
เสริมงาม	1,532	-	1,532
ห้างฉัตร	5,760	-	5,760
รวม	45,978	737	46,715

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกยางพารา ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัด กระจายอยู่ในอำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา และอำเภอห้างฉัตร เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกยางพารา ในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความ เป็นกรดเป็นด่างและแหล่งน้ำ กระจายอยู่ในอำเภอห้างฉัตร อำเภอเกาะคา และอำเภอ วังเหนือ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้ เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารา มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อพร้อมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 กระเทียม เป็นพืชหัวสกุลเดียวกับพริกหอมหัวใหญ่ หอมแดง กุยช่าย ต้นหอม กระเทียม เป็นพันธุ์ไม้ล้มลุกต้นสูงประมาณ 30-45 เซนติเมตร มีหัวอยู่ใต้ดินกระเทียมมีได้ขึ้นเองตามธรรมชาติ จากหัวหรือเมล็ดแต่ต้องอาศัยคนปลูกโดยใช้กลีบ กระเทียมที่เตรียมมาเพาะในดินเท่านั้นการ เจริญเติบโตของต้นกระเทียมที่สำคัญอยู่ที่หัวที่อยู่ใต้ดินและเติบโตขึ้นโดยมีกลีบประมาณ 10-12 กลีบ หัวกระเทียมบางพันธุ์มีกลีบชั้นเดียวแต่บางพันธุ์ก็มีกลีบ 2 ชั้น หัวโลกมีพันธุ์กระเทียมปลูกกันกว่า 300 ชนิด แต่ละชนิดให้หัวกระเทียมที่มีขนาดกลีบและรสแตกต่างกันไป

3.2 กาแฟ จังหวัดลำปางเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟสายพันธุ์กาแฟอาราบิก้า ซึ่งผลิตที่ได้ให้ปริมาณน้อย เติบโตช้าต้องปลูกในเขตพื้นที่สูงซึ่งเหนือกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,300 เมตรขึ้นไป และกาแฟ อาราบิก้ามักจะอาศัยอยู่ใต้ร่มเงาของไม้ใหญ่เป็นหลักต้นกาแฟอาราบิก้าเป็นไม้พุ่มมีขนาดเล็กความสูง ประมาณ 2 ถึง 4 เมตร ต้นกาแฟนั้นจะสามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดใบกาแฟอาราบิก้า ใบเป็นใบเดี่ยวออกเรียงตรงข้ามใบรูปไข่ปลายแหลมโคนแหลมเล็กน้อยใบมีขนาดกว้างประมาณ 8-12 เซนติเมตร และยาวประมาณ 15-20 เซนติเมตร แผ่นใบเรียบเป็นมันดอกกาแฟอาราบิก้าออกดอก เป็นช่อซึ่งออกดอกตามซอกใบกลีบดอกสีขาวดอกมีกลิ่นหอมผลกาแฟอาราบิก้าผลกาแฟ ผลมีลักษณะเป็นรูปทรงรี ก้านผลสั้นผลดิบเป็นสีเขียวเมื่อสุกแล้วจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองส้มและสีแดง ผลกาแฟจะประกอบด้วยเปลือกเนื้อที่มีสีเหลือง (เมื่อสุกมีรสหวาน) และกะลาที่ห่อหุ้มเมล็ดช่วง ระหว่างกะลากับเมล็ดจะมีเยื่อบาง ๆ ที่หุ้มเมล็ดกาแฟอยู่ซึ่งเราเรียกว่า“เยื่อหุ้มเมล็ด”ในแต่ละผล จะมี 2 เมล็ดประกบกันอยู่ ด้านที่ประกบกันจะอยู่ด้านในมีลักษณะแบนมีร่องตรงกลางเมล็ด 1 ร่อง ส่วนด้านนอกโค้งลักษณะของเมล็ดจะเป็นเมล็ดเดี่ยวหรือเมล็ดโทน ในบางครั้งหากการผสมเกสรของ กาแฟอาราบิก้าไม่สมบูรณ์จะทำให้ผลติดเมล็ดเพียงเมล็ดเดียว ซึ่งจะมีลักษณะเป็นรูปกลมรีทั้งเมล็ด มีร่องตรงกลาง 1 ร่อง

3.3 อโวคาโด เป็นไม้ยืนต้นต้นโตเต็มที่สูงถึง 18 เมตร เปลือกต้นสีน้ำตาลอ่อน ผิวขรุขระ ใบสีเขียวสด ดอกขนาดเล็กสีเขียวอมเหลืองดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ผลกลมรีหรือทรงลูกแพร์มีทั้ง พันธุ์เปลือกหนา และเปลือกบางเนื้อสีเขียวออกเหลืองรสมันเนื้อละเอียดไม่มีกลิ่นมีเมล็ดเดี่ยวมีรูกหุ้ม เมล็ดจังหวัดได้พิจารณาถึงสภาพและลักษณะพื้นที่ซึ่งเป็นภูเขาและอากาศเย็นตลอดทั้งปี จึงส่งเสริม ให้เกษตรกรปลูกอโวคาโดเพื่อขยายผลไปยังกลุ่มเกษตรกรในการปลูกพืชผักเมืองหนาวส่งขายให้ศูนย์ พัฒนาโครงการหลวงต่อไป

3.4 แมคคาเดเมีย เป็นไม้ยืนต้นจำพวกหนึ่ง แม้ว่าแมคคาเดเมียจะมีลักษณะเหมือนถั่ว แต่ถึงอย่างไรก็ตามมันก็เป็นต้นไม้ประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางอาหารสูงมากและมีราคาสูง ต้นไม้ชนิดนี้จะให้ผลดีก็ต่อเมื่อปลูกบนพื้นที่ค่อนข้างสูงเท่านั้นแมคคาเดเมียเป็นไม้ผลที่มีใช้กันมากในประเทสไทยแต่เป็นพืชท้องถิ่นของประเทศเครือรัฐออสเตรเลียแต่หากพื้นที่ใดในโลกนี้ที่มีสภาพอากาศหนาวเย็นอุณหภูมิเฉลี่ย 10-25 องศาเซลเซียส หากพื้นที่นั้นมีอุณหภูมิ 18 องศาเซลเซียสสัก 1 เดือน ก็สามารถนำมาปลูกได้ ไม้ผลชนิดนี้ชอบดินร่วนซุยเป็นดินที่มีการระบายน้ำได้ดีมีหน้าดินลึกปลูกแล้วต้องนำไม้มาปักผูกด้วยเชือกกันโยกเพราะเป็นไม้ผลที่มีระบบรากตื้นที่สำคัญควรปลูกคละสายพันธุ์กันธรรมชาติของมะคาเดเมียชอบผสมข้ามสายพันธุ์ และต้องปลูกทั้งต้นตัวผู้และต้นตัวเมียแมคคาเดเมียเป็นสายพันธุ์ที่พัฒนามาจากพันธุ์ของออสเตรเลียและได้มีการปรับปรุงพันธุ์ให้มีขนาดผลใหญ่ขึ้นมีรสชาติหวานมันกลิ่นหอมกว่าเดิมพื้นที่จังหวัดลำปางส่วนใหญ่จะปลูกสายพันธุ์เชียงใหม่ 700 ผลมีขนาดปานกลางผิวเรียบสีน้ำตาลอ่อนมีจุดลายประเนือสีขาวและสายพันธุ์พิททิมิผลขนาดใหญ่เนื้อในหนาผิวออกเรียบสีเขียวถึงน้ำตาลแมคคาเดเมียเจริญเติบโตได้ดีบนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 700 เมตรขึ้นไป

3.5 โกโก้ จัดเป็นพรรณไม้พื้นเมืองของประเทศเม็กซิโกแต่มีการนำมาปลูกทั่วไปในเขตร้อนในประเทศไทยมีผู้นำเข้ามาปลูกตามสวนทั่วไปทางภาคใต้โดยจัดเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กมีความสูงของต้นประมาณ 3-8 เมตร และอาจสูงได้ถึง 13 เมตร ขึ้นได้ร่มเงาไม้อากาศร้อนความชื้นสูงและมีฝนตกชุก

3.6 พืชสมุนไพร ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-GreenEconomy) หรือเศรษฐกิจชีวภาพ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางของตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรมีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพ จากฐานข้อมูล Agri-Map Online จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิด เช่น ขมิ้นชัน ไพล เป็นต้น

บัวบก จากแหล่งปลูกจังหวัดลำปางใบเดี่ยวคล้ายรูปไตขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางใบเฉลี่ย 4.10 เซนติเมตร ขอบใบหยักเล็กน้อยโคนใบเว้าลึกจำนวน 15-20 ใบต่อต้น ก้านใบเขียวยาวเฉลี่ย 7.00 เซนติเมตร ช่อดอกออกที่ซอกใบจำนวน 3 ดอก ก้านช่อดอกยาว 0.50 เซนติเมตร ดอกอยู่รวมกัน 1-5 ดอก โหลสีเขียวอมม่วงความยาวไหลเฉลี่ย 9.20 เซนติเมตร พื้นที่ที่ปลูกบัวบกต้องเป็นพื้นที่ดอนไม่มีน้ำขัง หรือควบคุมน้ำได้ดีพื้นที่ปลูกที่นี้เป็นดินนาค่อนข้างเหนียวการเตรียมดินได้ทำการไถพรวนดินในพื้นที่นาให้ร่วนซุยเช่นเดียวกันกับการปลูกพืชผักทั่ว ๆ ไป โดยพื้นที่จังหวัดลำปางมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกบัวบกที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 82,179 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอป่าซาง อำเภอเมืองลำปาง เกาะคา และห้างฉัตร

ขมิ้นชัน เป็นไม้ล้มลุกอายุหลายปีสูง 30 - 90 เซนติเมตร เหง้าใต้ดินรูปไข่มีแขนงรูปทรงกระบอกแตกออกด้านข้าง 2 ด้าน ตรงกันข้ามเนื้อในเหง้าสีเหลืองส้มมีกลิ่นเฉพาะใบเดี่ยวแทงออกมาเหง้าเรียงเป็นวงซ้อนทับกันรูปใบหอกกว้าง 12-15 เซนติเมตร ยาว 30-40 เซนติเมตร ดอกช่อแทงออกจากเหง้าแทรกขึ้นมา ระหว่างก้านใบรูปทรงกระบอกกลีบดอกสีเหลืองอ่อนใบประดับสีเขียว

อ่อนหรือสีนวลบานครั้งละ 3 - 4 ดอก ผลรูปกลมมี 3 พู โดยพื้นที่จังหวัดลำปางมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 2,073 ไร่

4 แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 96,989 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา อำเภอแจ้ห่ม และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอเถิน อำเภอห้างฉัตร อำเภอสบปราบ เติร์มงาม แม่พริก แม่ทะ แจ้ห่ม โดยตั้งอยู่ในเขตชลประทาน 9 อำเภอ ทั้งนี้คณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่มากถึง 166,667 ไร่ กระจายตัวอยู่เกือบทั้งจังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในช่วงของการเพาะปลูก ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีและต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตยังสามารถกลับมาทำนาได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ มีประมาณ 307,164 ไร่ ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยมาปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอนาคตข้าวราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวอาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น เกษตรผสมผสาน

4.2 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่มีเนื้อที่ 20 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอเมืองลำปาง ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการระบบน้ำ การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากราคาไม่ดีหรือประสบปัญหาโรค แมลงรบกวน และเกษตรกรต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเปลี่ยนเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตจะได้กลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้อีก

2) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ มีเนื้อที่ 29,842 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองลำปาง อำเภอห้างฉัตร อำเภอเถิน และอำเภอแม่ทะ เกษตรกรยังคงปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดิน ในพื้นที่ดังกล่าวควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการระบบน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรโดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น ทั้งนี้หากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาไม่ดีและต้องการปรับผลการผลิตควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตยังสามารถกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ดั้งเดิมได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือหรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ เช่น ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง เป็นต้น ถ้าในอนาคตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์อาจเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอาจส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น ทำการเกษตรแบบผสมผสาน แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาต้นทุนการผลิตและการตลาดร่วมด้วย

4.3 มั่นสำปะหลัง

1) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 4 ไร่ มีพื้นที่ปลูกในเขตอำเภอวังเหนือ ซึ่งตามมาตรการยุทธศาสตร์มันสำปะหลัง 2564 - 2567 เน้นให้เกษตรกรเข้าถึงพันธุ์มันสำปะหลังต้านทานโรค ใบด่าง (Cassava Mosaic Disease: CMD) ให้เชื้อแป้งสูง และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ต่ำกว่า 5 ตัน ภายในปี 2567 นั้น โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังและลดต้นทุนการผลิตในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ดังนั้นในพื้นที่ดังกล่าวควรเร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหารโรคโคนเน่าหัวเน่า และโรคใบด่างมันสำปะหลัง อีกทั้งควรมีการส่งเสริมการทำการบบน้ำหยดในพื้นที่ที่มีศักยภาพ มีการปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำการวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและโรงงาน เพื่อวางแผนการขุดของเกษตรกร ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม ใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และส่งเสริมให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

2) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 13,711 ไร่ กระจายอยู่ในเขต อำเภอเมืองลำปาง อำเภอห้างฉัตร และ อำเภอเถิน เกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดินหรือดินดาน ทั้งนี้ควรพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น ในเรื่องของคุณภาพดิน และ ทำการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมให้มีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งอาจต้องใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกร ในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันโรค แมลงศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง พัฒนาระบบน้ำหยดและการใช้น้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่ ให้มีการใช้ประโยชน์กับมันสำปะหลังให้มากที่สุด ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

3) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจในการไถระเบิดดินดาน ให้เกษตรกรมีวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ลดต้นทุน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ได้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อ บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น ทั้งนี้ควรจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชไร่ หรือ พืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง พบว่าเกษตรกรปลูกข้าว ภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรและสร้างแรงจูงใจให้กลับมาปลูกมันสำปะหลังเหมือนเดิม เนื่องจากพื้นที่มีความเหมาะสม ทำให้ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำและผลผลิตมีคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

4.4 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 339 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่ทะ อำเภอเกาะคา และอำเภอห้างฉัตร ตามมาตรการยุทธศาสตร์ยางพาราระยะ 20ปี (พ.ศ. 2560- 2579) เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตยางพาราต่อไร่ต่อปี ภายในปี 2579 นั้น ควรมีการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และด้านทานโรค การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การปลูกพืชแซมและพืชคลุมดินให้เหมาะสมเพราะมีผลต่อการเจริญเติบโตของยางพารา การบำรุงรักษา การใส่ปุ๋ยการตัดแต่งกิ่ง และเทคนิคการกรีดยางให้มีปริมาณน้ำยางสูงมีคุณภาพและตรงตามมาตรฐานเน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง และส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมีการบริหารงานแบบมืออาชีพและสามารถถ่ายทอดกิจการให้กับคนรุ่นใหม่

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 1,679 ไร่ กระจายตัวอยู่อำเภอของจังหวัดพะเยา เป็นพื้นที่ปลูกยางพาราที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกยางพาราได้ผลดี ควรสนับสนุนให้มีการเพิ่มผลผลิตยางพารา โดยเน้นการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับพื้นที่เหมาะสมสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงบำรุงดิน เน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมปานกลางให้มากขึ้น โค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และปลูกยางพาราทดแทนในพื้นที่เดิม และมีการพัฒนาตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้น โดยเน้นการแปรรูปยาง หรือไม้ยางพาราเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจเน้นจากชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นที่ต้นแบบ

3) **พื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทั่งเกษตรกรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และหาพืชอื่นทดแทน เช่น ส่งเสริมให้ปลูกไม้ผล มะพร้าว ไม้หววน มันสำปะหลัง ยาสูบ แตงโม พืชไร่ และพืชผักต่าง ๆ ทดแทน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผัก บริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรปลูกข้าวทดแทน ในส่วนนี้ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจถึงสถานการณ์ด้านการเกษตรในปัจจุบัน โดยเฉพาะยางพาราเป็นพืชที่มีนโยบายลดพื้นที่ปลูก เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตมากส่งผลให้ราคาตกต่ำ แต่ในอนาคตถ้าราคาดีและตลาดมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น อาจอาจสนับสนุนให้เกษตรกรกลับมาปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2556. ขอบเขตการปกครอง. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมพัฒนาที่ดิน. 2564. การใช้ที่ดินจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกตามรายอำเภอ จังหวัดลำปาง

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	เกาะคา	เกาะคา
2		ท่าผา
3		นาแก้ว
4		นาแสง
5		ลำปางหลวง
6		วังพร้าว
7		ศาลา
8		ใหม่พัฒนา
9		ไหลหิน
10	งาว	นาแก
11		บ้านโป่ง
12		บ้านร้อง
13		บ้านหวด
14		บ้านแหง
15		บ้านอ้อน
16		ปงเตา
17		แม่ตีบ
18		หลวงใต้
19		หลวงเหนือ
20	แจ้ห่ม	แจ้ห่ม
21		ทุ่งผึ้ง
22		บ้านสา
23		ปงคอน
24		เมืองมาย
25		แม่สุก
26		วิเชตนคร
27	เถิน	เถินบุรี
28		นาโป่ง
29		แม่ถอด
30		แม่ปะ
31		แม่มอก
32		แม่วะ
33		ล้อมแรด

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
34	เถิน (ต่อ)	เวียงมอก
35	เมืองปาน	แจ้ซ้อน
36		ทุ่งกว่าว
37		บ้านขอ
38		เมืองปาน
39		หัวเมือง
40	เมืองลำปาง	กล้วยแพะ
41		ชมพู
42		ตันธงชัย
43		ทุ่งฝาย
44		นิคมพัฒนา
45		บ่อแฮ้ว
46		บ้านค่า
47		บ้านดง
48		บ้านเป้า
49		บ้านแลง
50		บ้านเสด็จ
51		บ้านเอื้อม
52		บุญนาคพัฒนา
53		ปงแสนทอง
54		พระบาท
55		พิชัย
56	แม่ทะ	ดอนไฟ
57		นาคริ้ว
58		น้ำโจ้
59		บ้านกิ้ว
60		บ้านบอม
61		ป่าตัน
62		แม่ทะ
63		วังเงิน
64		สันดอนแก้ว
65		หัวเสือ
66	แม่พริก	ผาปึง

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	
67	แม่พริก (ต่อ)	พระบาทวังตวง	
68		แม่ปู่	
69		แม่พริก	
70	แม่เมาะ	จางเหนือ	
71		นาสัก	
72		บ้านดง	
73		แม่เมาะ	
74		สบป่าด	
75		วังเหนือ	ทุ่งฮั่ว
76			ร่องเคาะ
77	วังแก้ว		
78	วังซ้าย		
79	วังใต้		
80	วังทรายคำ		
81	วังทอง		
82	วังเหนือ		
83	สบปราบ	นายาง	
84		แม่กัวะ	
85		สบปราบ	
86		สมัย	
87	เสริมงาม	ทุ่งงาม	
88		เสริมกลาง	
89		เสริมขวา	
90		เสริมซ้าย	
91	ห้างฉัตร	ปงยางคก	
92		เมืองยาว	
93		แม่สั่น	
94		วอแก้ว	
95		เวียงตาล	
96		หนองหล่ม	
97		ห้างฉัตร	
รวม	13	97	

ที่มา : กรมการปกครอง, 2556

ชุดดิน	เชียงใหม่	Series Cm	กลุ่มชุดดินที่ 38
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสัณฐาน	สันดินริมน้ำของที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงดี		
สภาพซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ที่มีการสลับชั้นของเนื้อดินต่าง ๆ เนื่องจากการทับถมเป็นประจำของตะกอนน้ำพาเมื่อมีน้ำท่วมล้นฝั่ง ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนปนทรายแป้ง สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่ ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 6.0-6.5) ปกติจะพบเกล็ดไมกาตลอดชั้น		
ข้อจำกัด	ในฤดูฝนอาจมีน้ำท่วมป่าและแช่ขัง		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 1 รูปหน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเชียงใหม่

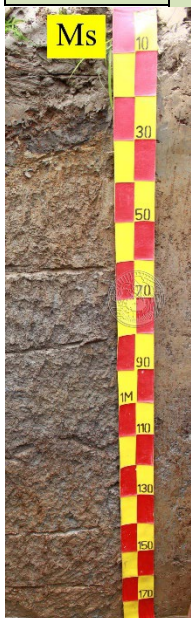
ชุดดิน	หางดง	Series Hd	กลุ่มชุดดินที่ 5
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ที่ราบตะกอนน้ำพา		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	เลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า		
ลักษณะสมบัติของดิน	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า เป็นดินเหนียวลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีเทาถึงเทาเข้ม ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ดินเหนียว หรือดินเหนียวปนทรายแป้ง สีเทา พบจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลแก่ตลอดหน้าตัดดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่างปานกลาง (pH 6.5-8.0) ในบางพื้นที่ อาจพบชั้นทรายบางๆ แทรกสลับ ในดินชั้นล่าง		
ข้อจำกัด	เสี่ยงต่อการแช่ขังน้ำในฤดูฝน		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินและเพิ่มผลผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ในพื้นที่ชลประทาน นอกฤดูทำนาอาจปลูกพืชไร่หรือพืชผัก ซึ่งจะต้องยกร่องและปรับสภาพดินให้ร่วนซุยและระบายน้ำดีขึ้น โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง
	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง

ภาพที่ 2 รูปหน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินหางดง

ชุดดิน	แม่สาย	Series Ms	กลุ่มชุดดินที่ 15
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ที่ราบตะกอนน้ำพา		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกลับมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแข็งหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง สีเทาเข้มหรือน้ำตาลปนเทาเข้ม มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลแก่ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 6.0-6.5) ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง สีน้ำตาลปนเทา และเทาในตอนล่าง มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลแก่ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่างปานกลาง (pH 6.5-8.0)		
ข้อจำกัด	เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ		
ข้อเสนอแนะ	ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้อินทรีย์วัตถุ และเพิ่มผลผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ในพื้นที่ชลประทาน นอกฤดูทำนาอาจปลูกพืชไร่หรือพืชผัก ซึ่งจะต้องยกร่อง และปรับสภาพดินให้ร่วนซุยและระบายน้ำดีขึ้น โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 3 รูปหน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินแม่สาย

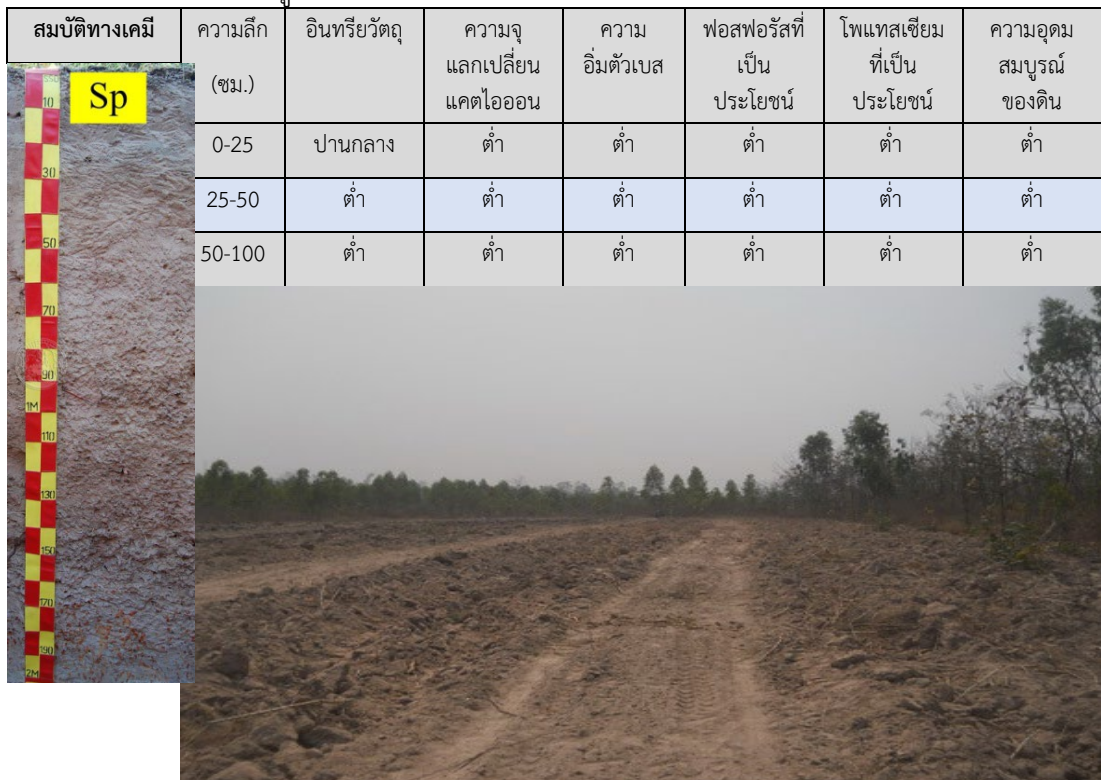
ชุดดิน	แมร์ริม	Series Mr	กลุ่มชุดดินที่ 48
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำระดับสูง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้ำถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินต้นหรือต้นมากถึงชั้นก้อนกรวดและหินมนเล็กหนาแน่นภายใน 50 ซม. จากผิวดิน ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือทรายปนดินร่วน อาจมีกรวดและหินมนเล็กปะปน สีน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทราย มีกรวดและหินมนเล็กปะปนอยู่หนาแน่นมาก มากกว่า 35 % โดยปริมาตร สีน้ำตาลปนเหลืองถึงแดงปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5)		
ข้อจำกัด	เป็นดินต้นถึงชั้นกรวดและหินมนเล็ก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงดินจะถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย		
ข้อเสนอแนะ	บริเวณที่มีความลาดชันไม่มากนัก (ไม่เกิน 12%) และดินไม่ต้นมาก อาจใช้ปลูกพืชไร่ได้ แต่ต้องรบกวนดินน้อยที่สุด พร้อมทั้งจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมโดยใช้วิธีพืช เพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดินและเพิ่มผลผลิตพืชโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี พื้นที่ลาดชันสูงไม่ควรนำมาใช้เพาะปลูก ควรให้คงสภาพป่าหรือฟื้นฟูสภาพป่า		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ

ภาพที่ 4 รูปหน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินแมร์ริม

ชุดดิน	สันป่าตอง	Series Sp	กลุ่มชุดดินที่ 40
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน มีความลาดชัน 1-20 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำ		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินสีส้มมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือทรายปนดินร่วน สีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลปนเทาเข้ม ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลซีดหรือน้ำตาลปนเหลืองอ่อน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5)		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับสภาพดินให้ร่วนซุย ปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอ โดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

ภาพที่ 5 รูปหน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินสันป่าตอง

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดลำปางจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ตำบล	พื้นที่ (ไร่)
เกาะคา	35,642	เกาะคา	2,421
		ท่าผา	795
		ลำปางหลวง	12,209
		วังพร้าว	5,516
		ศาลา	3,930
		ใหม่พัฒนา	6,064
		ไหล่หิน	4,706
แจ้ห่ม	16,606	แจ้ห่ม	5,578
		บ้านสา	2,537
		ปงดอน	5,039
		วิเชตนคร	3,452
เถิน	11,400	เถินบุรี	3,303
		นาโป่ง	6,152
		ล้อมแรด	1,945

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ตำบล	พื้นที่ (ไร่)
เมืองลำปาง	92,968	กล้วยแพะ	4,282
		ชมพู	9,583
		ต้นธงชัย	14,767
		ทุ่งฝาย	9,043
		นิคมพัฒนา	6,627
		บ่อแฮ้ว	5,811
		บ้านเป้า	12,176
		บ้านแลง	577
		บ้านเสด็จ	3,735
		บุญนาคนพัฒนา	8,375
		ปงแสนทอง	10,687
		พระบาท	2,255
		พิชัย	4,975
แม่ทะ	12,957	เวียงเหนือ	77
		นาคร้ว	0.02
		น้ำโจ้	12,957
แม่พริก	855	ป่าตัน	0.50
		แม่พริก	855
สบปราบ	2,350	สมัย	2,350
เสริมงาม	5,934	ทุ่งงาม	2,105
		เสริมขวา	3,829
ห้างฉัตร	11,731	ปงยางคก	6,805
		หนองหล่ม	4,484
		ห้างฉัตร	442
รวม	190,443		

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดลำปาง

หน่วย: ล้าน ลบ.ม.

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภท อ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับน้ำ กักเก็บ
1	อ่างเก็บน้ำแม่ทาน	กลาง	สบปราบ	แม่กัวะ	1.36	11.4
2	อ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำน้อย	กลาง	เมืองลำปาง	บ้านเอื้อม	0.07	1.09
3	อ่างเก็บน้ำแม่เฟือง	กลาง	เมืองลำปาง	บ้านเอื้อม	0.178	1.132
4	อ่างเก็บน้ำห้วยสมัย	กลาง	สบปราบ	สมัย	0.16	1.2
5	อ่างเก็บน้ำห้วยหลวง	กลาง	สบปราบ	สมัย	0.17	1.26
6	อ่างเก็บน้ำห้วยแม่สัน	กลาง	ห้างฉัตร	เวียงตาล	0.04	3.525
7	อ่างเก็บน้ำห้วยแม่งอน	กลาง	งาว	บ้านแหง	0.116	1.28
8	อ่างเก็บน้ำแม่ทก	กลาง	สบปราบ	สบปราบ	0.054	1.113
9	อ่างเก็บน้ำแม่เรียง	กลาง	สบปราบ	สบปราบ	0.338	1.12
10	อ่างเก็บน้ำแม่ก๊ิด	กลาง	เสริมงาม	ทุ่งงาม	0.16	1.3
11	อ่างเก็บน้ำแม่ทรายคำ	กลาง	เมืองลำปาง	ต้นธงชัย	0.138	1.248
12	อ่างเก็บน้ำแม่ทะ	กลาง	เมืองลำปาง	พระบาท	0.24	2.54
13	อ่างเก็บน้ำแม่ไฮ	กลาง	เกาะคา	นาแสง	0.115	1.225
14	อ่างเก็บน้ำห้วยหลวงวังวู้	กลาง	เมืองลำปาง	นิคมพัฒนา	0.15	1.61
15	อ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำ	กลาง	เสริมงาม	เสริมซ้าย	0.691	2.54
16	อ่างเก็บน้ำแม่ธิ	กลาง	เกาะคา	วังพร้าว	0.105	1.59
17	อ่างเก็บน้ำแม่ไพร	กลาง	ห้างฉัตร	วอแก้ว	0.13	3.2
18	อ่างเก็บน้ำแม่พริก	กลาง	แม่พริก	แม่พริก	0.4	4.2
19	อ่างเก็บน้ำแม่พริก(ผวิงซู้)	กลาง	แม่พริก	แม่พริก	5.84	36.48
20	อ่างเก็บน้ำแม่ล้อหัก	กลาง	แม่พริก	แม่พริก	0.048	1.336

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภท อ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับน้ำ กักเก็บ
21	อ่างเก็บน้ำแม่เลี้ยง พัฒนา	กลาง	เสริมงาม	เสริมขวา	0.8	6.9
22	อ่างเก็บน้ำแม่ฟ้า	กลาง	แจ้ห่ม	แจ้ห่ม	0.7	19.92
23	อ่างเก็บน้ำแม่อาบ	กลาง	เถิน	นาโป่ง	0.54	7.56
24	อ่างเก็บน้ำห้วยเกียง	กลาง	ห้างฉัตร	เมืองยาว	0.6	11.6
25	อ่างเก็บน้ำแม่ปอน	กลาง	ห้างฉัตร	แม่สัน	0.151	1.813
26	อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ยาว	กลาง	ห้างฉัตร	แม่สัน	0.28	3.48
27	อ่างเก็บน้ำแม่ค่อม	กลาง	เมือง ลำปาง	บ้านคำ	0.16	1.356
28	อ่างเก็บน้ำแม่วะ	กลาง	แม่ทะ	บ้านบอม	0.95	5.9
29	อ่างเก็บน้ำกิวคอหมา	ใหญ่	แจ้ห่ม	ปงดอน	6	170
30	อ่างเก็บน้ำกิวลม	ใหญ่	เมือง ลำปาง	บุญนาค พัฒนา	4	106
รวม					22.746	400.036

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอเกาะคา	36,842	อำเภอเถิน	70,582
นาแสง	14,805	เวียงมอก	20,089
ไหล่หิน	7,169	แม่ปะ	13,660
นาแก้ว	6,048	แม่มอก	13,454
เกาะคา	4,514	แม่วะ	9,711
ใหม่พัฒนา	2,802	เถินบุรี	7,662
วังพร้าว	1,402	แม่ถอด	4,432
ท่าผา	102	ล้อมแรด	1,381
อำเภองาว	36,644	นาโป่ง	193
บ้านแหง	12,748	อำเภอเมืองปาน	26,917
แม่ตึบ	6,476	บ้านขอ	13,362
ปงเตา	5,451	ทุ่งกว้าว	5,839
บ้านหวด	4,045	แจ้ซ้อน	5,099
นาแก	2,883	เมืองปาน	2,617
บ้านอ้อน	1,783	อำเภอเมืองลำปาง	54,937
บ้านร้อง	890	พระบาท	13,496
หลวงใต้	864	บ้านเอื้อม	13,059
หลวงเหนือ	785	บุญนาคพัฒนา	7,859
บ้านโป่ง	719	บ้านแลง	4,836
อำเภอแจ้ห่ม	39,491	บ้านเสด็จ	4,627
แม่สุก	9,928	ต้นธงชัย	3,526
บ้านสา	8,432	นิคมพัฒนา	2,590
ทุ่งผิ่่ง	6,672	บ้านคำ	2,462
วิเชตนคร	6,264	บ้านเป้า	2,412
ปงดอน	5,174	กล้วยแพะ	35
แจ้ห่ม	2,472	พิชัย	35
เมืองมาย	549		

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอแม่ทะ	88,661	อำเภอสบปราบ	30,911
แม่ทะ	32,793	แม่กัวะ	11,784
หัวเสือ	28,296	สบปราบ	6,678
สันดอนแก้ว	7,382	สมัย	6,555
วังเงิน	6,064	นายาง	5,894
ดอนไฟ	4,740	อำเภอสบปราบ	52,842
บ้านกิ้ว	3,542	เสริมซ้าย	28,006
บ้านบอม	3,026	เสริมกลาง	15,943
นาคร้ว	1,075	ทุ่งงาม	8,110
น้ำโจ้	987	เสริมขวา	783
ป่าตัน	756	อำเภอห้างฉัตร	11,142
อำเภอแม่เมาะ	40,279	เวียงตาล	7,097
สบป่าด	17,832	แม่สัน	2,027
จางเหนือ	7,933	หนองหล่ม	1,845
นาสัก	7,903	เมืองยาว	173
บ้านดง	4,197	รวม	594,186
แม่เมาะ	2,414		
อำเภอวังเหนือ	61,848		
ร่องเคาะ	20,838		
วังทอง	7,638		
วังซ้าย	7,510		
ทุ่งฮั่ว	6,924		
วังเหนือ	6,647		
วังใต้	6,288		
วังทรายคำ	4,916		
วังแก้ว	1,087		

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดลำปาง

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	(เนื้อที่) ไร่
1	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	22,013	269,515
2	มันสำปะหลังโรงงาน	8,026	84,139
3	ลำไย	6,774	24,950
4	ไม้สัก	5,985	21,000
5	ยางพารา	1,048	11,639
6	ข้าวนาปรัง	1,670	7,076
7	ข้าวโพดหวาน	1,106	4,778
8	กาแฟ	558	4,456
9	สับปะรด	844	4,053
10	มะม่วง	1,864	3,957
11	กระเทียมหัว	1,701	3,913
12	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์(เมล็ดพันธุ์)	807	3,652
13	ถั่วลิสง	1,356	3,221
14	ปาล์มน้ำมัน	420	2,701
15	มะนาว	1,526	2,435
16	ลิ้นจี่	206	2,423
17	ไผ่	845	2,359
18	กล้วยน้ำว้า	1,127	2,315
19	มะขาม	735	2,112
20	ไม้ยืนต้นอื่นๆ	613	1,610
21	ผักกาดเขียวปลี	478	1,548
22	ยูคาลิปตัส	286	1,205
23	อื่น ๆ	31,566	132,600

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดลำปาง

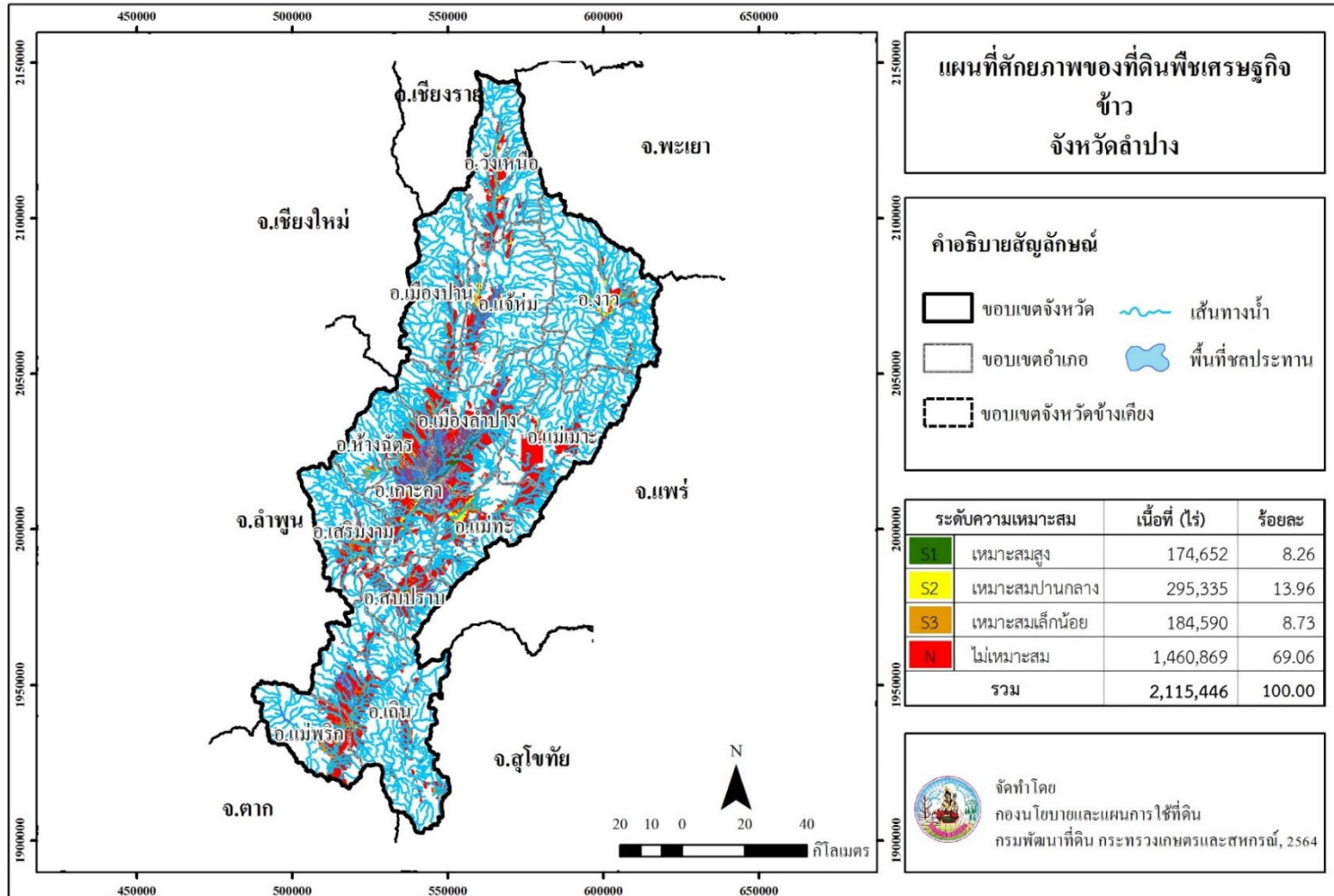
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	ตีป्ली	5	53.61	งาว ห้างฉัตร เมืองลำปาง แม่ทะ
2	ไพล	3	47.51	สบปราบ วังเหนือ เกาะคา
3	มะแขว่น	4	39.50	แม่เมาะ
4	พริกไทย	5	39.46	งาว ห้างฉัตร เมืองลำปาง แจ้ห่ม แม่เมาะ
5	กฤษณา	2	20.00	วังเหนือ
6	ขมิ้นชัน	4	14.68	แม่ทะ แม่พริก
7	กระเจี๊ยบแดง	5	14.24	เมืองปาน เมืองลำปาง แม่พริก
8	ยอบ้าน	1	6.67	ห้างฉัตร
9	ฟ้าทะลายโจร	1	3.75	งาว
10	ตะไคร้หอม	2	2.73	วังเหนือ แม่พริก
11	ว่านหางจระเข้	1	2.59	แม่ทะ
12	บุก	1	2.50	เสริมงาม
13	แก้กฮวย	1	1.00	เมืองลำปาง
14	หญ้าหวาน	1	1.00	เมืองลำปาง
15	อบเชย	1	1.00	เมืองลำปาง
16	สมุนไพรอื่น ๆ	13	30.14	วังเหนือ สบปราบ เกาะคา เกิน เมือง ลำปาง แม่ทะ แม่เมาะ
รวม		50	280.37	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

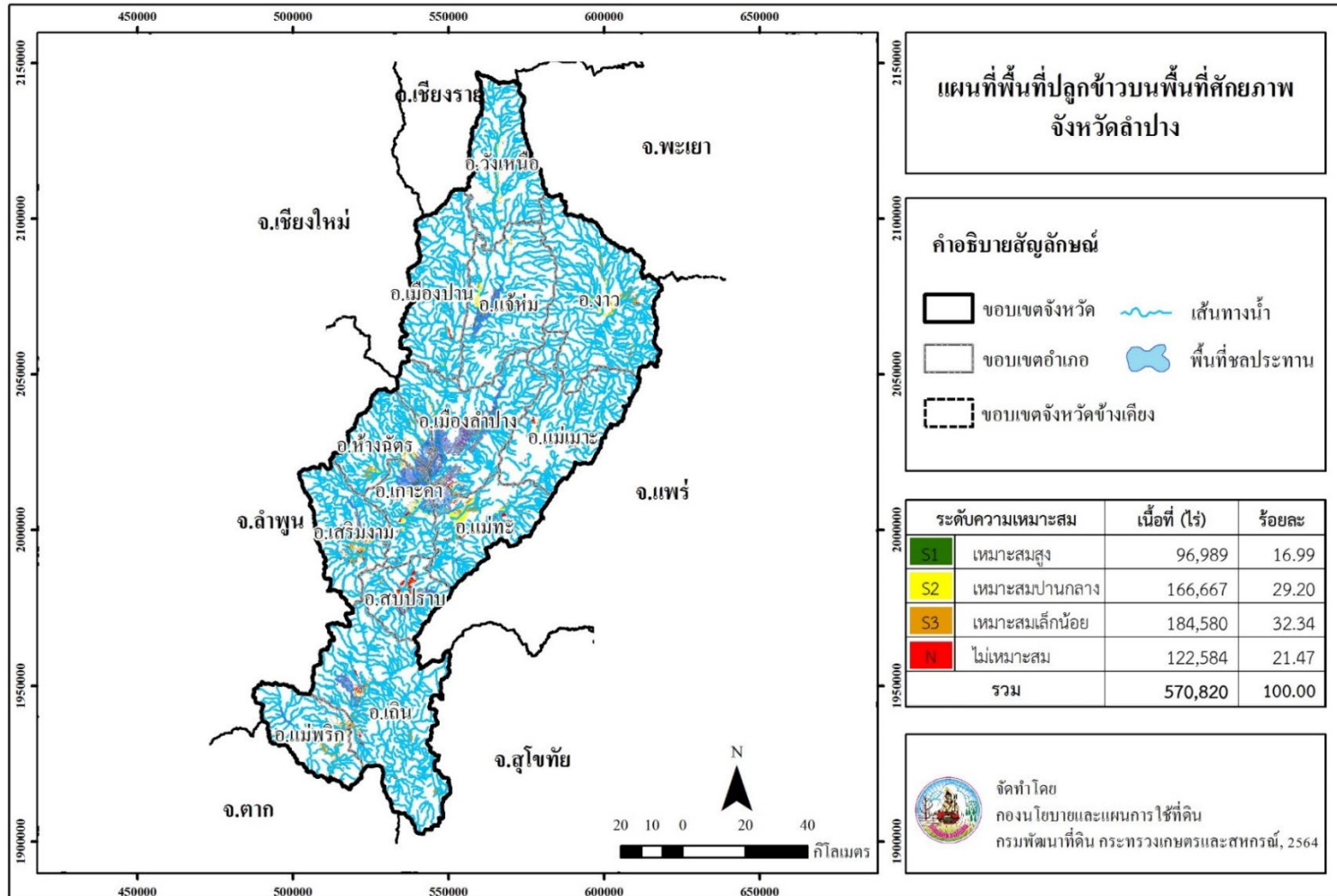
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่ จังหวัดลำปาง

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และ สหกรณ์การเกษตร	จำนวน น (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา	6	โรงงานด้านการเกษตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	86
ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	4	โรงสีขนาดเล็ก	14
สหกรณ์การเกษตร	32		
โรงงานแปรรูปผลผลิตจากยางพารา	3		
โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ	2		
สหกรณ์นิคม	1		
รวม	48	รวม	100

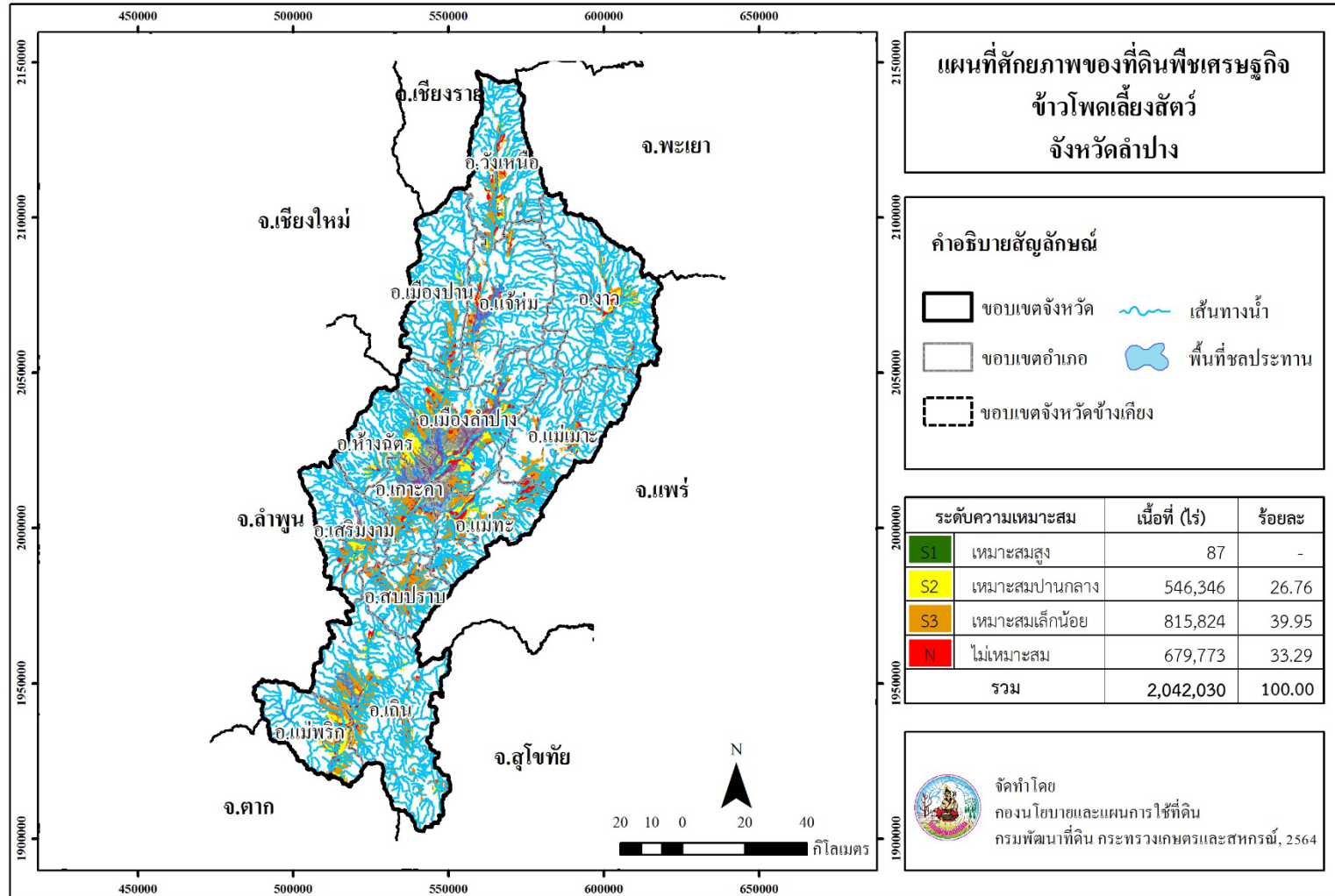
ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

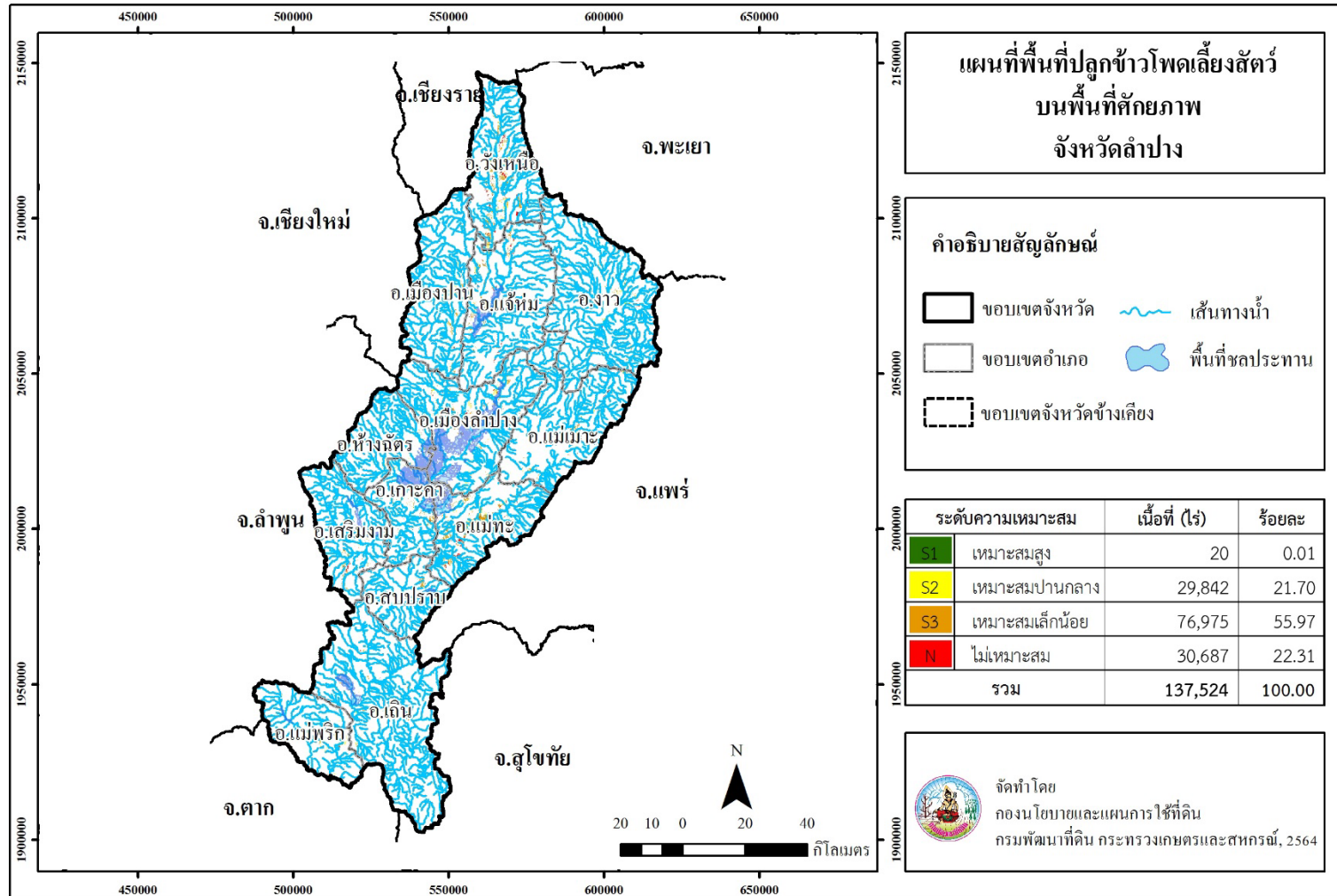
ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดลำปาง

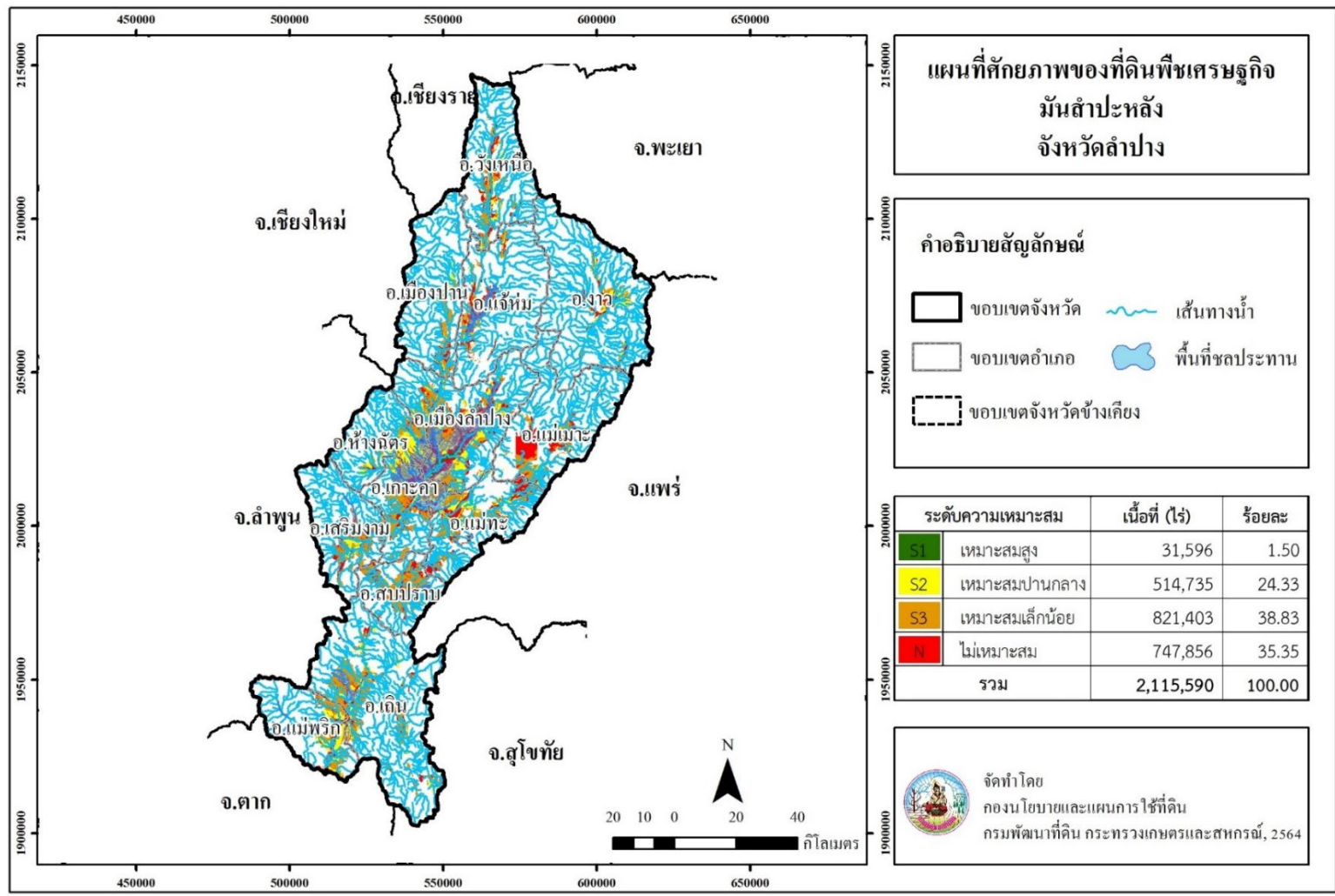
ภาพที่ 7 พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง

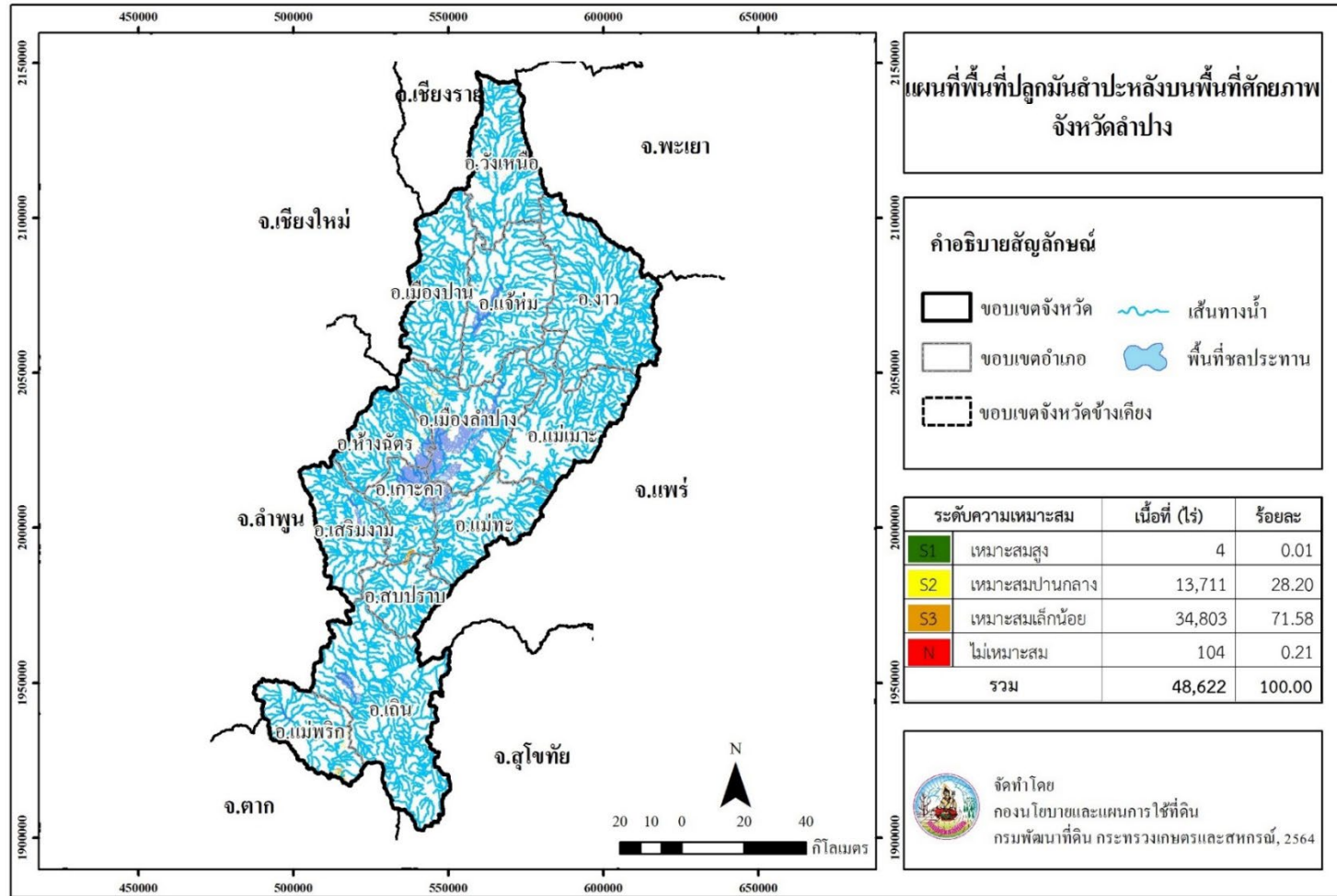
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จังหวัดลำปาง

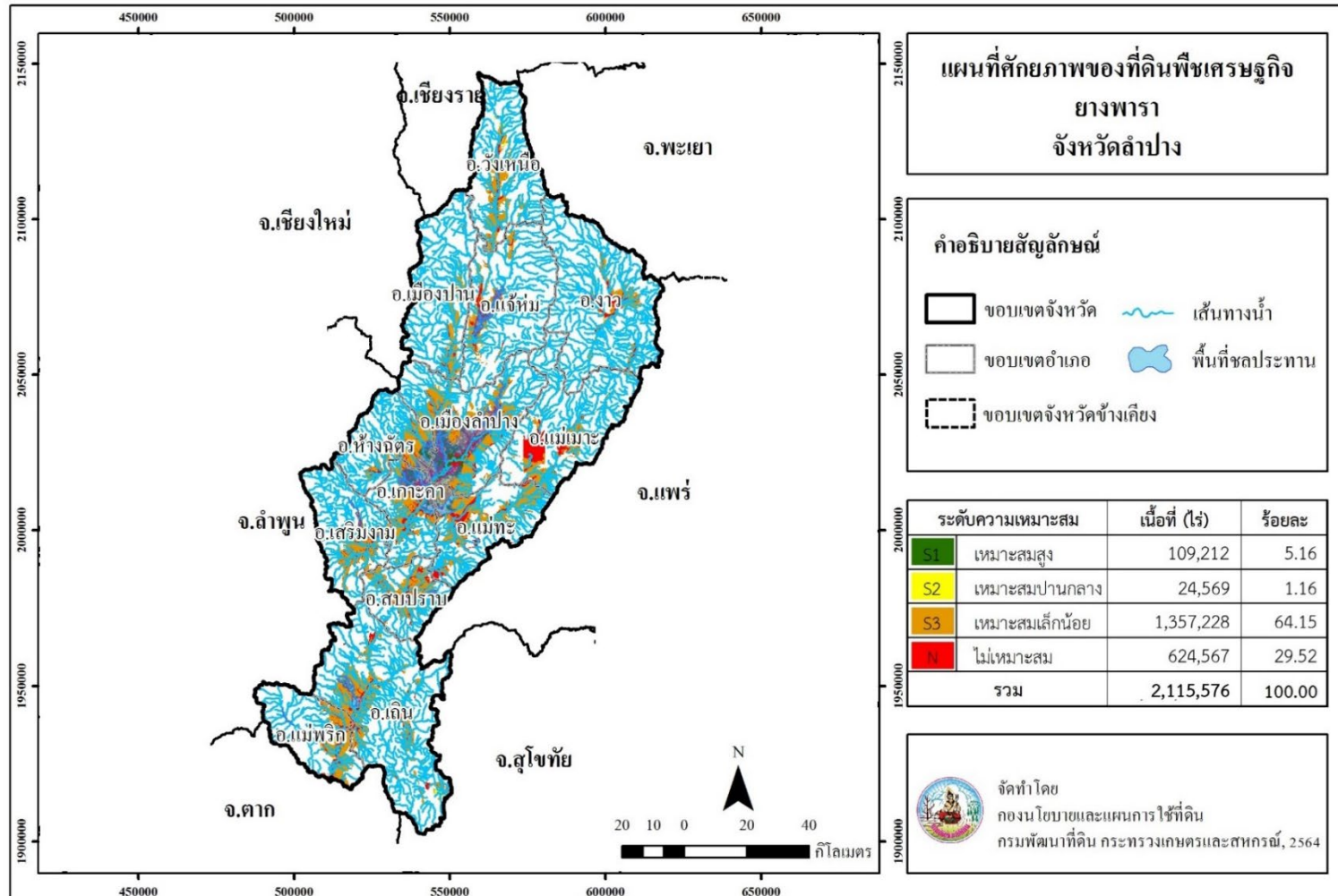
ภาพที่ 9 พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง

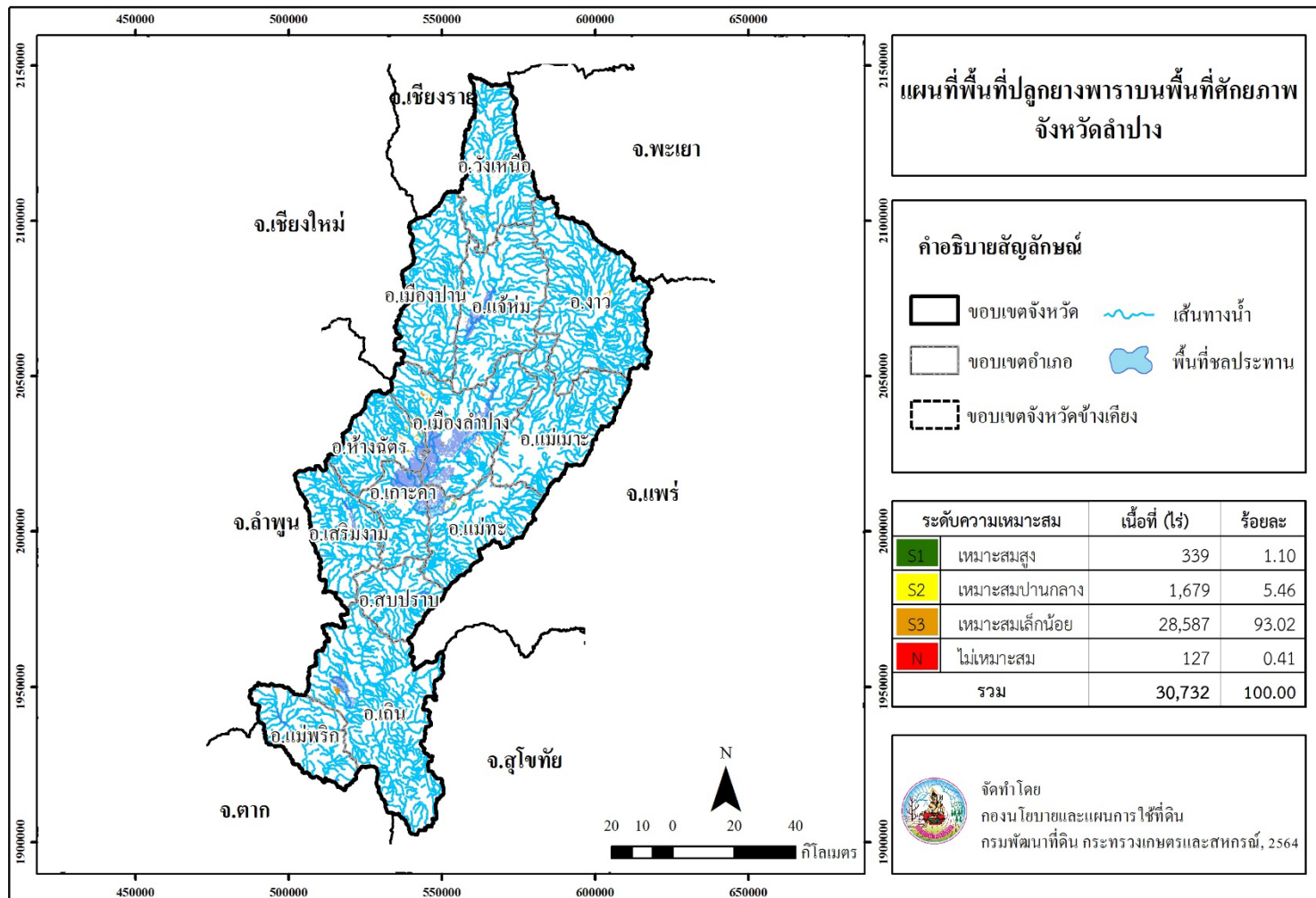
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 11 พื้นที่ปลูกริมน้ำลำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 13 พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดลำปาง

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD